

Yttrande på "Ordning och reda i välfärden" (SOU 2016:78)

Skyddsvärnet är en ideell förening som verkat inom social omsorg, arbetsintegrering och utbildning sedan år 1910. Vi är sedan några år tillbaka en aktör som expanderar kraftigt och är beredd att ta större ansvar för välfärden. Vi vill stödja regeringen och riksdagen i deras önskan om att få en större mångfald av utövare inom välfärdsområdet.

Idéburen sektor har i hundratals år varit en viktig aktör när det gäller innovation och nytänkande. Detta har varit möjligt tack vare att vi återinvesterar vinsten i organisationen. Det är de idéburna aktörerna som banat vägen för de flesta insatserna inom offentlig sektor. Många av dagens både tjänster och produkter är ett resultat av innovation från idéburen sektor.

Sammanfattning

Enligt Kommittédirektiv 2015:22 är syftet med utredningen att säkerställa dels att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och på ett sådant sätt att de kommer brukarna till godo, dels att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstår.

Skyddsvärnet anser att utredningen inte tagit fasta på skrivningen "överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstår" i tillräcklig omfattning. Vi uppfattar kommittédirektivet som att någon form av utdelningsbegränsning ska undersökas. Istället bedömer vi det som att utredningen helt fokuserat på vinstbegränsning i sitt arbete som alternativ till att det borde handla om hur man säkerställer att överskottet återförs till verksamheten.

När överskott återförs till verksamheten kan idéburna aktörer utvecklas och expandera i linje med regeringen och riksdagens önskan men med vinstbegränsning riskerar hela sektorn att i större omfattning avvecklas och det innebär en stor risk att idéburen sektor minskar i andel istället för att öka som är det önskvärda enligt kommittédirektivet.

Utredaren ska även undersöka hur regelverket som styr upphandling av bl.a. sociala tjänster kan förenklas och göras mer flexibelt, samt föreslå insatser för att förbättra förutsättningarna för den idéburna sektorn i välfärden, inom ramen för bl.a. upphandlingsrätten.

Skyddsvärnet saknar konkreta, nytänkande och innovativa förslag på detta område, det är istället till största delen en uppräkningslista av vad som finns idag och hur det kan användas.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Kapitel 9 – Skäl för en reglering av vinster i välfärden

Angående behovet av att med hjälp av lag begränsa de vinster som tas ut ur välfärdsföretag så anser Skyddsvärnet att det saknas skäl för att införa vinstbegränsning inom välfärden. Däremot anser vi att det är viktigare och mer betydelsefullt att titta närmare på där det finns omfattande vinstutdelningar till privatpersoner, då vi anser att det mest förekommande borde vara vinstutdelning till en juridisk person som återinvestera i välfärdstjänster.

Vi ser, liksom vår branschorganisation Famna, begreppet övervinster som problematiskt, utredningens analys och definition av begreppet som bristfällig och de föreslagna regelförändringar som utgår från begreppet som riskabla. Vid analys av ett antal av Famnas medlemmars resultat i ljuset av den föreslagna lagstiftningen framkommer att redan modesta överskott som genereras i dessa icke vinstsyftande organisationer skulle drabbas av vinstbegränsningsregeln.

Vidare håller vi med är vi av sammaåsikt/instämmer som Famna enligt nedan: *Famna anser att en väl fungerande sektor för vård och social omsorg med en mångfald av aktörer och möjligheter för människor att välja mellan olika utförare måste vara ett viktigt mål för lagstiftarna att sträva efter. Det finns en del förslag i utredningen som leder dit. Det förslag till vinstreglering som föreslås riskerar emellertid få motsatt effekt. Resultatet kan bli att vi, istället för tillväxt, får stagnation och en krympande andel icke-offentliga utförare. En sektor som inte växer utan stagnerar eller krymper riskerar att drabba även idéburna, icke vinstutdelande verksamheter. Vi ser med oro på att just en sådan utveckling kan bli följden om utredningens förslag till vinstreglering genomförs.*

Kapitel 10 - Tillstånd för att få motta offentliga medel

Skyddsvärnet instämmer i utredningens förslag om någon form av tillståndsplikt eller certifiering av de aktörer som ska driva verksamhet med offentliga medel. Från idéburen sektor har vi inom bla området konsulentstött familjehemsvård under flera år drivit kravet om tillstånd för denna verksamhet, både vad gäller barn och vuxna. Tyvärr har det ännu inte blivit tillståndspliktig verksamhet. IVO är en lämplig myndighet att ansvara för tillståndsgivning, tillsyn och uppföljning.

Vi ställer oss däremot helt emot de kriterier som utredningen föreslår tex kring rörelseresultatet. Det vore mer lämpligt att titta på kriterier som återinvestering av vinst i verksamheten, vilket visar att verksamheten är idéburen och därmed ser till att de offentliga medlen stannar kvar i verksamheten samt i Sverige. Vidare kan man titta på kriterier såsom att aktören betalar skatt i Sverige.

Skyddsvärnet ställer sig bakom Famnas skrivning:

Vi vill särskilt framhålla att det under tillståndprocessen bör prövas om den sökande aktören är idéburen och icke vinstutdelande. En prövning av om den sökande kan kategoriseras som idéburen skulle innebära att det blir enklare

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

för en upphandlande myndighet att avgöra vilka organisationer som återinvesterar sina vinster och således vara aktuella för reserverade kontrakt (artikel 77 i LOU-direktivet samt förslaget till 19 a kap. 5 §).

Ännu viktigare blir det med en sådan prövning om den här utredningens förslag till vinstbegränsning genomförs, eftersom vi då anser att idéburna icke-vinstutdelande aktörer helt bör undantas från flera av de föreslagna regelförändringarna.

Skyddsvärnet har samma åsikt och bestämda uppfattning som vår branschorganisation Famna och vill därför inledningsvis framhålla att om denna reglering införs, så bör idéburna icke-vinstutdelande aktörer helt undantas. Enligt vår uppfattning finns ingen som helst poäng med att tillstånd till icke-vinstutdelande organisationer och företag ska bedömas efter rörelseresultat. Idéburnas drivkrafter är inte vinst och kapital är ett medel, inte ett mål för verksamheten. Utredarens förslag syftar i grunden till att begränsa det slutliga vinstuttaget. Någon sådan utdelning görs överhuvudtaget inte i idéburna organisationer. Utredningens förslag i denna del är alltså inte relevant för idéburna aktörer, och skulle inte desto mindre få negativa konsekvenser och vara destruktivt för idéburen sektor.

Vi är generellt sett oroliga för konsekvenserna vid ett genomförande av förslaget. Att reglera tillåtna nivåer i bokslutsposter kan leda till flera orimligheter som snedvrider resursanvändningen på sätt som är icke-optimala för verksamheten. Vi vill till exempel peka på det orimliga i hur innehav av fastigheter påverkar det möjliga resultatutrymmet.

Skyddsvärnet är en av de organisationer som skulle drabbas i enlighet med Famnas framtidsbild (se nedan) om förslaget skulle gå igenom.

Vi anser även att förslaget att bedriva verksamheten i separat juridisk person får orimliga konsekvenser. Det gäller flera av våra medlemmar, som skulle tvingas till att separera verksamheter från varandra genom icke-optimala organisationsförändringar och tveksamma byråkratiska nya associationsrättsliga konstruktioner. Ibland kan den verksamhet som bedrivs vid sidan av den offentligt finansierade vara så pass liten att det optimala blir att lägga ned den. Förändringar över tid inträffar också; en idéburen verksamhet som efter upphandling får ett kontrakt med en kommun, kan i nästa kontraktperiod förlora sin offentliga finansiering när upphandlingen förnyas. I regel fortsätter idéburna ändå att försöka klara fortsatt drift och att överbygga en sådan period med andra medel. Att då ha skapat särskilda juridiska personer för att leva upp till denna reglering kan visa sig mycket opraktiskt när annan finansiering (insamlade medel, tidigare överskott, gåvor och donationer, överskott från andra delar av verksamheten) får utnyttjas för att klara bortfallet av offentligt kontrakt. Vi kan inte se det rimliga i att lagstiftaren på detta sätt i praktiken gå rakt in i civilsamhällets självständiga organisationer och styr deras strukturer. Utredningens förslag i denna del kan alltså leda till att en många icke-offentligt finansierade, men samhällsnyttiga verksamheter, kommer att behöva läggas ned. I andra fall kan våra medlemmar välja att helt dra sig ur offentligt finansierad verksamhet, vilket i så fall skulle leda till ett mindre engagemang från idéburna i välfärdssektorn.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Det finns även ytterligare gränsdragningsproblem och det är att utredningen enbart tittar på all social verksamhet inom socialtjänsten men vi idéburna aktörer har ofta en verksamhet där delar av den är inom socialtjänsten men i samma verksamhet har vi även verksamhet från Kriminalvården och/eller Arbetsförmedlingen.

Kapitel 11 – Regleringen är förenlig med EU-rätten

Begreppen tjänster av ekonomiskt intresse och tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har betydelse för tillämpningen av EU:s konkurrens- och upphandlingsregelverk samt för vilka undantag som är möjliga att göra i nationell lagstiftning. Regelverket kan bland annat ha betydelse för möjligheterna att göra upphandlingar av reserverade kontrakt och för IOP.

Kapitel 12 - Upphandling av asylboende

Med tanke på hur flyktingsituationen har förändrats under det senaste året och speciellt de senaste månaderna så anser Skyddsvärnet att det saknas motiv till att undanta upphandling av asylboende från de krav som ska gälla övriga välfärdstjänster.

Det är av största vikt att skilja på asylboende som Migrationsverket upphandlar och de asylboende som kommunerna upphandlar. Detta är två helt skilda boenden och olika huvudmän.

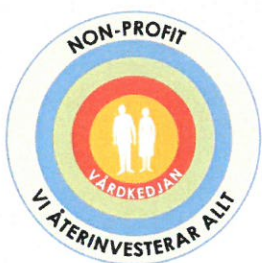
Kapitel 13 - Ägar- och ledningsprövning av offentliga och privata aktörer

Skyddsvärnet ser generellt positivt på att det görs kontroller av aktörernas/leverantörernas VD samt ledamöterna i styrelsen för tex brottslighet samt kan inhämta underlag för erfarenhet och kompetens samt efterfrågar långsiktighet. Det finns få kommersiella företag i Sverige som ens kommer i närheten av idéburna aktörers långsiktighet på välfärdsområdet. Många av de idéburna aktörerna på området är över 100 år gamla.

Däremot ställer vi oss direkt emot att en myndighet ska kunna uttala sig på något sätt kring idéburna aktörers ledamöter i styrelser. Detta är att åsidosätta den demokratiska processen och principen som är en av grundpelarna inom idéburen sektor.

När utredningen talar utifrån ägarkretsen visar det att utredningen över huvudtaget inte tagit idéburen sektor i beaktande. Detta då idéburen sektor saknar ägare.

Viktigt att också poängtera vikten av proportionalitet och att ansvariga myndigheter har god inblick i förutsättningarna för idéburen verksamhet. Höga avgifter kan bli mycket betungande för små organisationer med en mindre omfattande verksamhet.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Kapitel 15 - Kapitalförsörjning för idéburna aktörer inom välfärdssektorn

Skyddsvärnet ställer sig helt bakom yttrandet från Famna, branschorganisationen för Idéburen vård och socialomsorg, på detta område. Famna ger årligen ut en tillväxtrapport där medlemmarna tillväxt redovisas och förutsättningar för tillväxt analyseras. År 2013 gjordes också en enkät där medlemmarna pekade på svårigheter med att få tillgång till extern finansiering som ett viktigt hinder för tillväxt. Utredningen pekar på att det också kan finnas andra faktorer som påverkar, till exempel brist på företagsekonomisk kompetens, att många idéburna organisationer inte är intresserade av att växa och att man inom den idéburna sektorn är obenägna att ta risker. Famna är medveten om att bilden är komplex och att det är flera faktorer som bidrar till att idéburen sektor växer betydligt långsammare än den vinstdrivande privata. Men mot bakgrund av att i stort sett alla politiska partier ser det som ett samhällsintresse att den idéburna sektorn växer, borde det också finnas ett starkt intresse av att analysera sektorns speciella karaktär och komma med konkreta åtgärder både i syfte att öka benägenheten till extern finansiering och att öka tillgången till såväl låne- som riskkapital. Det har också framförts konkreta förslag till sådana åtgärder inom ramen för utredningens referensgrupp (se till exempel Famnas skrivelse våren 2016 om kapitalförsörjning), bland annat att skapa en särskild social investeringsfond, att öka Almis engagemang för sektorn, att använda Arvsfondens stock som säkerhet etc.

Famna såg det som ett starkt framsteg när regeringen var så tydlig i sina direktiv till utredningen att utreda de problem som idéburna aktörer har vid uppstart eller expansion av verksamhet samt att föreslå åtgärder för att lösa de identifierade problemen. Utredningen stannar dock vid att ge Tillväxtverket ett uppdrag att genomföra en insats för att underlätta idéburna organisationers kapitalförsörjning. Mot bakgrunden av utredningsdirektiven så är det ett magert resultat och det är tydligt att huvuddelen av uppdraget handlar om sådant som utredningen borde ha gjort själva, till exempel att analysera andra möjliga sätt att stödja idéburna organisationers kapitalförsörjning.

Trots detta välkomnar Famna självklart detta förslag. Vi är positiva till att Tillväxtverket ska genomföra informations- och rådgivningsinsatser riktade till kreditgivare och idéburna organisationer. Vi bidrar gärna själva aktivt i ett sådant arbete. Men vi ser med oro på hur kapitalförsörjningsfrågan skickas fram och tillbaka mellan regeringskansliet, utredningar och myndigheter i en segdragen process utan att frågan kommer till en lösning.

Kapitel 16 – Den EU-rättsliga regleringen av upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster

Famna har gjort ett gediget bakgrundsarbete på området och även fört dialog om det med sina medlemsorganisationer under en längre tid. Skyddsvärnet ställer sig därmed bakom yttrandet som Famna gjort på det aktuella området.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Utredningen konstaterar att "icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse" inte omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv (s. 487). Utredningen anser vidare att grundläggande utbildning som bedrivs enligt skollagen inte är "ekonomisk" eftersom den "finansieras med medel ur den offentliga budgeten och inte av eleverna eller deras föräldrar". Den omständigheten att det finns privata friskolor som har ett vinstsyfte ändrar, enligt utredningen, inte detta förhållande eftersom systemet som sådant inte är vinstsyftande (ss. 409–410).

När det gäller socialtjänst och sjukvård, som också huvudsakligen är skattefinansierad, vill utredningen inte dra samma slutsats. Utredningen motiverar detta med att det fortfarande råder en rättslig osäkerhet om alla hälso- och sjukvårdstjänster, socialtjänst samt stöd och service till funktionshindrade är "icke-ekonomiska" tjänster. Utredningen anser visserligen att mycket talar för att merparten av de tjänster som omfattas av utredningens uppdrag är "icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse", men motiverar sin försiktiga hållning med att "det inte kan uteslutas att i vart fall delar av hälso- och sjukvårds- samt socialtjänstområdet är ekonomiska tjänster av allmänt intresse"(s. 487). Enligt utredningen ska därför dessa tjänster betraktas som "ekonomiska" (s. 488). En följd av detta ställningstagande är att utredningen inte anser det möjligt att generellt ställa krav på att endast aktörer utan vinstsyfte ska tilldelas kontrakt (s. 544).

Famna ser ingen grund för att göra denna åtskillnad mellan skattefinansierad utbildning å ena sidan och skattefinansierad vård och omsorg å andra sidan. Famna vill uppmärksamma att juristen Mathias Sylan har uppfattningen att välfärdstjänster som helt eller huvudsakligen finansieras med skatter är "icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse" medan välfärdstjänster som huvudsakligen betalas genom avgifter är "ekonomiska". Det som gör välfärdstjänster "icke-ekonomiska" är alltså det sätt som välfärdstjänster finansieras. Enligt Sylan finns det ingen grund i EU-rätten för att behandla skattefinansierad vård och omsorg på annat sätt än skattefinansierad utbildning.

Mathias Sylan har publicerat en artikel i ämnet i den vetenskapliga tidskriften Public Procurement Law Review (PPLR), nr 6 – 2016. Publiceringen i sig visar att hans analys har vetenskaplig tyngd. Famna anser mot den bakgrunden att det kan ifrågasättas om utredningen har kommit till rätt slutsats. Detta särskilt som den svenska regeringen i ett brev till kommissionen daterat den 31 augusti 2015 framfört väsentligen samma uppfattning som Sylan i PPLR, nämligen att också skattefinansierad sjukvård och socialtjänst är "icke-ekonomisk verksamhet".

Famna anser därför – tvärtemot utredningen – att det finns ett juridiskt utrymme för Sverige att anta regler för upphandling av skattefinansierade välfärdstjänster som tillåter att upphandlande myndigheter ställer krav på att endast aktörer utan vinstsyfte ska tilldelas kontrakt.

Skyddsvärnet betonar den slutliga delen om att det mest logiska och i linje med flera andra europiska länder är att inom vissa delar av välfärdstjänster enbart ge avtal/kontrakt till idéburna aktörer och även använda sig av reserverade kontrakt.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Kapitel 17 - En mer ändamålsenlig reglering av upphandling av välfärdstjänster

Det är positivt att betoningen av att beställaren ska förkasta anbud som är satta med för lågt pris. Det borde finnas en nedre gräns för vad varje upphandling kan acceptera för pris för att verksamheten ska kunna utföras seriöst med tex kollektivavtal för de anställda, "vita" löner osv.

Skyddsvärnet föreslår att det blir en tydligare och starkare skrivning om att det som regel ska vara kvalitetsupphandling och inte prisupphandling.

Vi värdesätter att utredningen har förslag om att upphandling av välfärdstjänster ska finnas i ett särskilt kapitel, då dessa tjänster skiljer sig i så stor omfattning mot andra upphandlingar.

När det gäller förslagen om tröskelvärde och att undanta upphandling av välfärdstjänster under tröskelvärdet så ställer Skyddsvärnet sig bakom Famnas yttrande:

LOU-direktivet gör tydlig åtskillnad mellan kontrakt som överstiger tröskelvärdet om 750 000 euro och kontrakt som understiger tröskelvärdet, dvs. kontrakt av bestämt gränsöverskridande intresse och kontrakt av begränsat gränsöverskridande intresse. Upphandlingar av Välfärdstjänster understigande tröskelvärdet om 750 000 euro har som utgångspunkt inte något bestämt gränsöverskridande intresse, vilket innebär att tilldelningen av kontrakten inte omfattas av upphandlingsdirektiven.

Famna välkomnar därför att utredningen föreslår att upphandlingar av Välfärdstjänster vars värde understiger ovan nämnda tröskelvärde ska undantas från bestämmelserna i LOU. Famna tillstyrker också utredningens förslag om att Upphandlingsmyndigheten ska ges i uppdrag att utforma en vägledning med avseende dels på bedömningen av om en upphandling har ett bestämt gränsöverskridande intresse, dels vilka krav som följer av de grundläggande principerna när ett sådant intresse finns. En sådan vägledning skapar bättre förutsättningar för upphandlade myndigheter att välja rätt regelverk samtidigt som upphandlande myndigheter ges bättre förutsättningar att inte hamna i tidskrävande överprövningsprocesser.

Famna konstaterar att det föreslagna undantaget i denna del kommer att underlätta upphandlande myndigheters handlingsutrymme att samarbeta med idéburna aktörer och civilsamhället i stort. Många av de tjänster som särskilt mindre och medelstora idéburna organisationer tillhandahåller är av den karaktären. Förslaget skulle också stimulera nyföretagande inom idéburen sektor.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Kapitel 18 - Möjligheter att säkerställa återinvestering av vinst vid upphandling

Utredningens förslag: Möjligheten i artikel 77 i LOU-direktivet att reservera deltagandet i ett upphandlingsförfarande avseende vissa välfärdstjänster till organisationer som bl.a. återinvesterar eventuell vinst ska införas i det föreslagna nya kapitlet för upphandling av välfärdstjänster i den nya lagen om offentlig upphandling. Utredningens bedömning: Det är inte möjligt att inom ramen för upphandlingsrätten generellt ställa krav på att endast aktörer utan vinstsyfte ska tilldelas kontrakt.

Skyddsvärnet ställer sig bakom utredningens förslag om att införa möjligheten till reserverade kontrakt i Sverige för idéburna aktörer, som återinvesterar överskottet i verksamheten.

Däremot hävdar vi fortsatt att det visst skulle vara möjligt att rikta vissa upphandlingar enbart till aktörer som återinvesterar överskottet i verksamheten. Detta görs i andra delar av Europa så vi anser att det även skulle vara möjligt att göra i Sverige.

Dessutom kan möjligheten till reserverade kontrakt enligt artikel 77 i LOU-direktivet, mot bakgrund av bestämmelsens begränsade karaktär, vara lämplig för enskilda punktinsatser där idéburen sektor kan vara med och lösa kortsiktiga samhällsliga utmaningar. Ett införande av ovan nämnda lagförslag innebär att lagstiftaren tar till vara på de möjligheter som finns för att underlätta för civilsamhällets organisationer att delta i utförandet av Välfärdstjänster.

I utredningen nämns de sk arbetsintegrerande sociala företagen som ett exempel. Skyddsvärnet vill understryka vikten av att detta är just ett exempel och inte enbart dessa aktörer. Idéburen sektor innebär en mångfald av aktörer och det är betydelsefullt att tydliggöra att även på detta område finns en mångfald av aktörer och att de kan se olika ut och kallas för olika saker, arbetsintegrerande sociala företag är enbart ett exempel på såna aktörer.

Vidare vill vi betona vikten av att genomföra omfattande utbildningsinsatser och informationskampanjer för att få kommuner och landsting att till fullo förstå vad reserverade kontrakt innebär. Skyddsvärnet har den senaste tiden vid ett antal tillfällen haft samtal med företrädare (tex upphandlare, chefer på olika nivåer samt politiker) från kommuner och där det framkommer att i bästa fall erkänner kommunrepresentanterna att de saknar kunskap på området och i sämsta fall anser de sig ha kunskap och kompetens men den har stora brister.

Slutligen har vi en stark önskan om att fortsätta verka i den riktning som finns i Norge där vissa upphandlingar enbart riktar sig till idéburna aktörer.

Utredningen skriver själva:

Som ovan berörts i avsnitt 6 finns i Norge enligt nuvarande lagstiftning en möjlighet för upphandlande myndigheter att reservera kontrakt avseende hälso- och socialtjänster till ideella aktörer. En upphandlande myndighet kan alltså välja att endast ideella aktörer ska få delta i ett visst upphandlingsförfarande. Denna bestämmelse har prövats av EFTA:s övervakningsorgan som konstaterade att Norge fritt fick

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

organisera sitt sociala välfärdssystem, så länge utländska aktörer inte diskrimineras.15

Kapitel 19 – Valfrihetssystemens förhållande till upphandlingsrätten

Skyddsvärnet ställer sig bakom Famnas yttrande på området:
Famna delar utredningens bedömning om att avtal som ingår i ett valfrihetssystem enligt LOV inte utgör offentliga tjänster i den mening som avses i LOU-direktivet och att dessa avtal inte heller utgör tjänstekoncessioner. Utredningens bedömning i denna del stöds av såväl skäl till LUK-direktivet som av EU-domstolens avgörande i Falk Pharma (C-410/14).

Vidare delar Famna utredningens bedömning om att LOV därför inte omfattas av upphandlingsdirektiven. Famna vill understryka att detta bör öppna upp för flexibilitet när det gäller utformningen av valfrihetssystemen. De behöver inte se likadana ut i alla kommuner. Utredningen har inte varit särskilt visionär i denna del. Det är därför angeläget att Upphandlingsmyndigheten ges ett tydligt uppdrag att arbeta med utvecklingsfrågor också när det gäller LOV.

Kapitel 20 - En ny lag om valfrihetssystem

Utredningen har i denna del bedömt att det är rättsligt möjligt att reservera valfrihetssystem enbart för idéburna aktörer om det i det enskilda fallet kan motiveras utifrån de krav som EU-rätten uppställer. Vidare konstaterar utredningen att en åtgärd som medför en inskränkning i de fria rörligheterna måste vara icke-diskriminerade, motiverad av en tvingande hänsyn till allmänintresset, ägnad att säkerställa förverkligandet av målet med åtgärden och proportionerlig.

Både Skyddsvärnet och Famna ser möjligheter för mer flexibilitet, innovation samt utvecklingsarbete när det gäller samverkan mellan kommuner och landsting å ena sidan och den idéburna sektorn å den andra. Utredningen har gjort för lite för att peka på sådana utvecklingsmöjligheter. Vilka möjligheter finns till exempel att kombinera IOP och valfrihetssystem för natthärbärgen, kvinnojourer med flera liknande verksamheter på orter där flera idéburna aktörer är aktiva inom samma områden? Mot den bakgrunden är det viktigt att andra aktörer nu träder in och tar den stafettpinne som utredningen lämnar från sig – till exempel Upphandlingsmyndigheten och SKL.

Skyddsvärnet delar utredningens uppfattning om att den kommun eller det landsting som väljer att använda sig av ett valfrihetssystem själv bäst kan avgöra vilka tjänster som omfattas av de lagar som LOV riktar sig till, så länge detta faller inom den kommunala kompetensen. Vi anser att detta skapar ett stort utrymme för kommuner och landsting att införa valfrihetssystem på flera nya områden inom ramen för socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till funktionshindrade, de lagar som reglerar skyldigheten att tillhandahålla hälso- och sjukvård samt tandvårdslagen.

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb
117 28 Stockholm
kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30
Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se

Kapitel 21 - Samverkan med idéburen sektor

Utredningens förslag: Upphandlingsmyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får i uppdrag att gemensamt utarbeta en vägledning för hur samverkan mellan det offentliga och idéburna organisationer kan utvecklas genom ingående av idéburna offentliga partnerskap. Uppdraget ska genomföras i samråd med relevanta aktörer, så som Sveriges Kommuner och Landsting och civilsamhällets organisationer.

Utredningens bedömning: IOP som samverkansform mellan det offentliga och den idéburna sektorn underlättar för idéburna aktörer att utvecklas och möjliggör en mer framskjuten roll för dessa aktörer som utförare av tjänster inom det sociala området. Ingående av IOP ger också utrymme för samarbete mellan det offentliga och idéburen sektor i syfte att utveckla nya arbetsmetoder. Möjligheterna att ingå sådana partnerskap ökar genom det undantag i den nya lagen om offentlig upphandling som utredningen föreslår, för upphandling av välfärdstjänster vars värde understiger

Utredningens förslag: Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att arbeta med informationsinsatser gentemot kommuner och landsting i frågor som rör möjligheterna till samverkan med idéburen sektor, samt möjligheterna att underlätta för dessa aktörer som utförare av välfärdstjänster. Uppdraget ska genomföras i samråd med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och med relevanta aktörer, så som Sveriges Kommuner och Landsting.

Skyddsvärnet ställer sig positiv till utredningens förslag ovan om vägledningsmaterial samt informationsinsatser.

Vi är dock väldigt besvikna på att det saknas konkreta förslag och insatser för att underlätta för idéburen sektor samt att vi ska kunna expandera och ta en större andel av välfärdstjänsterna. Utredningen går mestadels igenom vad som finns idag och vilka möjligheter detta ger men vi saknar nya innovativa, flexibla och konkreta förslag, insatser och åtgärder.

Avslutningsvis

Att inför vinstbegränsning enligt nuvarande förslag slår fel och kommer att drabba många idéburna aktörer, vilket går helt emot kommittédirektivet där det står att utredaren ska se till att ge förslag om förutsättningar för en växande idéburen sektor. Nuvarande förslag riskerar i stor utsträckning istället att stjälpa de idéburna aktörerna och att de minskar i omfattning. Denna minskning innebär att vi driver en än mindre del av de totala välfärdstjänsterna än idag och i jämförelse med de andra nordiska länderna hamnar vi än mer på efterkälken.

Stockholm den 24 februari 2017

Styrelsen för Skyddsvärnet

gm/Nilla Helgesson
Direktor/VD

SKYDDSVÄRNET

Hornsgatan 123 nb

117 28 Stockholm

kansliet@skyddsvarnet.se

Telefon: 08-729 17 30

Org. Nr: 802003-0832

www.skyddsvarnet.se